

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (Lausuntopyyntönumeron diaarinumero: VN/8329/2023). MIELI ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto.

Hallituksen esityksessä tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelmaan sisältyviä säästötavoitteita lyhentämällä kunnille ja hyvinvointialueille kiintiöpakolaisten ja kansainvälistä suojelua saavien ja heidän perheenjäsentensä palveluiden järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausaikaa.

MIELI ry katsoo, että kotoutumiskorvausten maksuajan lyhentäminen heikentää kotoutumisen palveluita tärkeästä alkuvaiheesta, johon tutkimusten perusteella kannattaa juuri panostaa. On tärkeä yhteinen tavoite, että Suomessa jo olevat vähemmistökieliset ja Suomeen muuttavat ihmiset pääsevät nopeasti koulutukseen ja töihin. Se ei tapahdu kotoaikaa lyhentämällä.

Kuten lakiesityksessä tuodaan esille, tutkimustulosten mukaan alkuvaiheen tuki edistää kotoutumista, työllistymistä ja vähentää erityispalveluiden tarvetta myöhemmin. Sen vuoksi onkin ristiriitaista, että lakiesityksessä esitetään päinvastaista.

Tutkimusten perusteella myös tiedetään, että pakolaisuus nostaa mielenterveyden haavoittuvaisuutta. Pakolaistaustaiset ihmiset tarvitsevat enemmän tukea uuteen kotimaahan asettautumisessa ja orientoitumisessa. Esityksessä jätetään nämä psykososiaaliset tekijät riittävästi huomioimatta.

Kotoutumislain piiriin kuuluu hyvin erilaisia ihmisiä ja erilaisilla taustoilla koulutustason, terveyden- ja hyvinvoinnin ja perhetaustan suhteen. Kotoutumislain korvausten suhteen tulisikin huomioida heidät, jotka ovat erityisen haavoittuvassa asemassa taustansa ja terveytensä suhteen ja eivät pysty etenemään kotoutumista edistävissä toimenpiteistä samalla tahdilla kuin joku toinen kotoutuja. Tässä tulisi huomioida myös esimerkiksi erilaisten perheiden tilanteet, pitkäaikaissairaudet ja vammaisuus.

Lakiesityksen sukupuolivaikutuksissa tuodaan esille, että naisilla kotoutumisaikaan vaikuttaa perhetilanne. Kaikilla Suomeen muuttaneilla naisilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia oppia kieltä tai työllistyä määrääjässä, jos perheeseen syntyy lapsi tai esimerkiksi perheessä on erityislapsi. Lakiesityksessä mainittu viiden miljoonan erillisrahoitus kotiäitien kotoutumiseen ei korvaa kotoutumisajan lyhentämisen vaikutuksia, jotka kohdistuvat erityisesti naisiin. Kotoutumisen suunnittelussa on tärkeää huomioida yksilöllisyys ja jouston tarpeet.

Kotoutumisajan lyhentäminen voi johtaa siihen, että kotoutuminen jää ns. kesken ja henkilö ei saa riittävästi ja tarvittavaa tukea esimerkiksi kielenoppimisiin tai työllistymisen tukemiseen tai muihin kotouttamista edistäviin toimenpiteisiin.

Jos kotoutumisen tuki heikkenee ja jää pahimmillaan kesken, on sillä pitkäaikaisia vaikutuksia etenkin lasten elämään Suomessa. Jos pakolaisina ja turvapaikanhakijoina saapuvien perheiden lapset joutuvat tulkkauksen heikentymisen ja muun kotoutumisen tuen vuoksi hoitamaan vanhempien asioita ja kuulemaan asioita, jotka eivät ole heidän ikätasolleen sopivia, on sillä pitkäaikaisia vaikutuksia heidän mielen hyvinvointiinsa. Vaikutukset voivat olla ylisukupolviset ja kustannukset moninkertaiset lakiesityksellä tavoiteltuun säästöön verrattuna.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksesta (32 a §)

Kielen oppiminen on hyvin tärkeää kotoutumisessa mutta nykyisin kielen oppiminen viivästyy monista järjestelmään liittyvistä viiveistä (kuten DVV-rekisteröinti, odotusajat ja viiveet kielikursseille). Suomen tai ruotsin kielen oppiminen nopeutuu, jos järjestelmän näitä ongelmia saadaan korjattua ja oppijoiden yksilöllisiä tilanteita huomioitua nykyistä paljon paremmin. Esimerkiksi pakolaisuuteen liittyvistä psyykkisestä kuormittuneisuudesta, perhetilanteesta tai muusta yksilöllisestä syystä ihmiset oppivat kieltä tahtiin.

Tulkkipalvelujen leikkaaminen liian aikaisin vaikuttaa merkittävästi henkilön mahdollisuuden asioida, hoitaa omia asioitaan ja saada asianmukaista palvelua ja oikeaa tietoa liittyen esimerkiksi kotoutumiseen liittyviin toimenpiteisiin, terveyteen ja sen hoitamiseen.

Myös esimerkiksi työllisyys-, koulutus- tai sote-palveluiden järjestäjän ja työntekijöiden näkökulmasta on tärkeää, ettei asiointissa tule virhetulkintoja tai väärinymmärryksiä. Ihmisen

mahdollisuus hoitaa omia asioitaan ja oppia samalla yhteiskunnan toimivuutta on osa kotoutumista, ja tässä tulkkaus on yksi tärkeä elementti.

MIELI ry korostaa, että tulkkipalveluissa päähuomion tulisi olla järjestelmän laadun tehostamisessa, että asiat tulisivat kerralla hoidetuksi. Esimerkiksi ammattitulkkiin käyttö kaikessa asioinnissa ja etä- ja puhelinasioinnin mahdollistaminen parantaisivat kustannustehokkuutta huomattavasti enemmän kuin lakiesityksen suunnitelma maksusta käyttämättä jääneestä tapaamisesta, joka esityksessään todetaan vähäiseksi ilmiöksi.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

MIELI ry ei kannata alaikäisenä yksin maahan tulleiden nuorten tuen vähentämistä. Yksin maahan alaikäisinä tulleet ovat erittäin haavoittuvassa asemassa olevia nuoria, joilla on hyvin vähän tai ei ollenkaan vanhempiin rinnastettavia aikuisia tai muuta lähiyhteisön tukea. Ikärajan nosto viime hallituskaudella 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen nähtiin laajasti tarpeellisena. Ikärajaa nostettiin, jotta nuoret ehtisivät tuettuna aikana hankkia koulutuksen tai työn, joka tukisi itsenäistä elämää. MIELI ry näkee ristiriitaisena tuen leikkaamisen, kun samaan aikaan Suomessa pyritään löytämään keinoja nuorten syrjäytymisen ja radikalisoitumisen ehkäisemiseksi. Tuki on ennaltaehkäisevää palvelua, josta nyt esitetyt säästöt ovat epätodennäköisiä verrattuna kustannuksiin, mitä syntyy ilman tätä kustannusvaikuttavaa tukimuotoa.

MIELI ry on antanut lausunnon myös lastensuojelun jälkihuollon ikärajan laskemisesta eikä kannata esitystä.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

-

Muut huomiot

MIELI ry on kansalais- ja asiantuntijajärjestö, jonka perustehtävänä on mielenterveyden edistäminen ja mielenterveysongelmien ehkäisy. MIELI ry:n kriisikeskusverkostoon kuuluu 22 kriisikeskusta ympäri maata, joissa kohdataan myös Suomeen maahan muuttaneita kasvokkain, etänä, verkossa sekä kuudella eri kielellä toimivassa Kriisipuhelimessa. Lakiesityksessä viitataan järjestöjen merkittävään rooliin kotoutumisessa. Järjestöillä onkin tärkeä rooli ennaltaehkäisyssä MIELI ry on kansalais- ja asiantuntijajärjestö, jonka perustehtävänä on mielenterveyden edistäminen ja mielenterveysongelmien ehkäisy. MIELI ry:n kriisikeskusverkostoon kuuluu 22 kriisikeskusta ympäri maata, joissa kohdataan myös Suomeen maahan muuttaneita kasvokkain, etänä, verkossa sekä kuudella eri kielellä toimivassa Kriisipuhelimessa. Lakiesityksessä viitataan järjestöjen merkittävään rooliin kotoutumisessa. Järjestöillä onkin tärkeä rooli ennaltaehkäisyssä ja julkisten palvelujen täydentäjänä. Kotoutumiskorvausten määrääjän lyhentämisellä on suuri riski heikentää kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumispalveluita. MIELI ry toteaa, että järjestöjen osallistaminen uudistusten varhaisesta vaiheesta lähtien ja järjestöjen toimintaedellytyksien turvaaminen on olennaista, jotta järjestöjen tarjoama tuki voidaan varmistaa ja järjestöjen osaaminen hyödynnettyä jatkossakin. Kotoutumiskorvausten määrääjän lyhentämisellä on suuri riski heikentää kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumispalveluita. MIELI ry toteaa, että järjestöjen osallistaminen

uudistusten varhaisesta vaiheesta lähtien ja järjestöjen toimintaedellytyksien turvaaminen on olennaista, jotta järjestöjen tarjoama tuki voidaan varmistaa ja järjestöjen osaaminen hyödynnettyä jatkossakin.

Vesikansa Sanna
MIELI Suomen Mielenterveys ry - Kriisitoimintojen johtaja